

בש הקבר
הה הידיעה
Sive

HE DEMONSTRATIVUM

SUMMI NUMINIS AUSPICIO, ET BENEVOLO
SUPERIORUM INDULTU,
IN ACADEMIA LIPSIENSI

SCIENTIFICE DEMONSTRABUNT
PRÆSES

M. CHRISTIANUS Münden/
FEMARA-HOLSATUS,

&
RESPONDENS

CONRADUS JULIUS FRIDERICI,

Elystrowerdenfis Misnicus, Philosoph. Baccal.

d. 24. Febr. AN. 1706.

H. L. Q. C.

LIPSIÆ.
LITERIS BRANDENBURGERIANIS.

PRÆSES

V I R O
Summe Revenendo, Excellentiss. atque Doctissimo
DOMINO
THEODORO DASSOVIO,
SS. Theol. Lic. longe celeberrimo, ejusdemque &
Lingvarum Or. in Academia Kiloniensi Professori famigera-
tissimo, ad D. Nicolai Pastori primario longe
meritissimo;

Ut &
V I R O
Plurimum Reberendo, Clarissimo atque Doctissimo
DOMINO
CHRISTIANO OSWALDO
ZWERGIO,
Ecclesiae Petersdorffensis in Femaria Pastori pri-
mario vigilantissimo,
PATRONIS, atque FAUTORIBUS SUIS
atatem de venerandis,
in debita observantia & pii affectus
Symbolon,

cum voto
Omnigenae atque constantis felicitatis,
haec pagellas offerre

PRÆSES.

שָׁלוֹם אֲדָרָה
יִשְׁעָה

CONSPECTUS TOTIUS DISSERTATIONIS.

- §. I. De literis משה וכלב in genere.
II. quid sit ה *Demonstrativum*?
III. varia ejus nomina recensentur.
IV. unde descendat?
V. quomodo cum vocibus combinetur?
VI. quare ordinarie habeat (-)?
VII. quare (+)?
VIII. quare (")?
IX. Praefigitur nominibus absolutis & quare?
X. Quare non praefigatur Nominibus Propriis Personarum;
bene tamen Nominibus Propriis Locorum?
XI. Quare non praefigatur Nominibus status Constructi? nec
affixi?
XII. Nec Praeteritis, Participiis, Pronominibus, Particulis?
XIII. An Nomini postponatur?
XIV. Significat 1) *articulum definitum & indefinitum.*
XV. 2) *rem certam cum Emphasi*, quamvis Emphatica ejus si-
gnificatio non sit ubivis sensibilis.
XVI. 3) *idem quod וְשָׁן*, & quando?
XVII. *Balmesi* sententia expenditur.
XVIII. ה *Dem.* ab ה *Vocativo* non differt.
XIX. ab ה *Interrogativo* plane est diversum.
XX. an ה *locali* aequivaleat?
XXI. an ה *Dem.* pro ל, & ל pro ה alternet?

XXII. quare extrudatur a literis כָּלֵב? quod tamen non semper contingit.

XXIII. הַ דֵּם. per *Ellipsin* sæpe omittitur.

XXIV. an *pleonastice* ponatur?

XXV. Tota dissertatio finitur.

§. I.

Literas Consignificativas prout vocantur numero septem, hisce vocibus mnemonicis esse inclusas, מִשָּׁה וְכָלֵב, omnibus, qui modo primoribus, quod ajunt, labiis Grammaticæ Hebrææ præcepta degustarunt, notum est atque perspectum: sed non æque omnibus constat, quare septem istæ literæ consignificativæ dicantur. Equidem denominationis hujus rationem aliquam suppeditare videntur Grammatici, quando מִשָּׁה וְכָלֵב ideo consignificativas literas nuncupari ajunt, *quoniam vocî, cui præfiguntur, certam significationem superaddunt.* Sed si ulterius perconteris: qua de causâ septem hæ literæ solæ hoc privilegio gaudeant, ut vocî certam significationem superaddere possint? cur non & aliæ literæ eodem jure uti, numerumque literarum consignificativarum adaugere valeant? item, unde literæ מִשָּׁה וְכָלֵב hanc significationem, quam vocibus addunt, acceperint? tunc, si verum fateri velis, nihil fere in omnibus Grammaticorum libris reperies quod hisce dubiis ex affe satisfaciat. Si forsân regerere velles, usum harum literarum ita obtinuisse, re accuratius ponderata hanc responsonem ipsemet rejicies. Ex usu enim tanquam a *posteriori* bene de natura lingvæ, non autem, de causis lingvæ judicare possumus, quæ a *priori* sunt inquirendæ ac dijudicandæ. Nobis quidem jam non licet, ut prolixius hac de materia differamus, quippe quibus ad specialiolem descendere animus est; hoc tantum dicimus: (Id quod ex *Summe Reverendi D. L. Theodori Dassovii, Theol. & Lingv. Or. in Academia Kiloniensi Professoris longe celeberrimi, Præceptoris quondam mei aviternum colendi* ore me sæpius hausisse, grata mente agnosco: cui etiam fausta quævis, omnigenamque incolumitatem animatus apprecor, quo immensos labores feliciter exantlare, atque præstantissima ingenii sui monumenta, quorum catalogum jam

§. III. illud vocatur alias a Judæis הַדְּרוּעָה vel הַדְּרוּעָה, i. e. *notitia*, s. *notificationis*; item הַקְּרִיאתָה s. *vocationis*: a nobis vero הַדְּמוֹנְסְטְרַטִּיבּוּם, *Demonstrativum*, *Emphaticum*, *Articulare*, *Relativum*, *Vocativum* & *Patheticum*. Quemadmodum enim a Judæorum Magistris appellatur הַדְּרוּעָה i. e. *notitia*, eo quod significatum notius reddit, & הַקְּרִיאתָה s. *vocationis*, quia vocativum interdum exprimit: sic inter nos audit הַדְּמוֹנְסְטְרַטִּיבּוּם, quia objectum seu subjectum digito quasi demonstrat atque designat: *Emphaticum*, quia ut plurimum singularem Emphasin importat: *Articulare*, quia tantum non semper articulo Græcorum ὁ, η, το, Germanorum *der, die, das* aliarumque linguarum æquipollet: *Relativum*, quoniam multoties idem significat quod הַזֶּה, s. *qui, qua, quod*: & denique *Vocativum* & *Patheticum*, dum nonnunquam textu sic requirente vocativum indicat, atque cum singulari quodam affectu per particulam exclamandi *o!* commode, efferi potest. Omnes istæ denominationes eo tendunt, ut officium הַדְּמוֹנְסְטְרַטִּיבּוּם demonstrativi luculenter innuant, quod est, subjectum si objectum certis limitibus includere, atque illud tanquam certum notumque determinare, quocumque demum modo id fiat. Id quod etiam ad veritatis æquilibrium propius accedere, tum demum patefcet, quando ad הַדְּמוֹנְסְטְרַטִּיבּוּם demonstrativi significationem enucleandam progressi fuerimus, varia ejusdem nomina hic adduxisse contenti.

§. IV. Jam prima nostra cura sit necesse est, ut הַדְּמוֹנְסְטְרַטִּיבּוּם demonstrativi primordia ostendamus. Equidem *Cel. Caspar Neumannus* Ecclesiæ Vratislav, Aug. Conf. addictarum Inspector, cui literæ Hebrææ plurimum debent, in *Exodo Lingvæ S. V. T. ex Captivitate Babylonica*, s. in *Lexico Etymol.* p. 357. ex *B. Schindleri Lexico Pentaglotto* notat, *literam הַ* ita dici, atque exponi per En, Ecce, quod ejus sonum gestum demonstrans referat; vel, prout ipse loquitur: quod *litera הַ*, qua sit aspiratio paulo sensibilius audientem afflans, quam *הַ*, motum habeat talem, qui rem, quasi admovendo, exhibeat, atque præsentem sistat. Atque ita ex natura sua literæ huic vim demonstrandi inesse, existimant duo isti celeberrimi Viri. Sed quicquid de eo sit, nobis jam alia quærenda sunt fundamenta, quibus firmiter insistere, atque ex ijs naturam הַדְּמוֹנְסְטְרַטִּיבּוּם demonstrative queamus. Quæ cum etiam a plurimis jam indigitata sint, non gestum

natura literarum Gutturalium. Dagesch primo constituit Syllabam
 compositam; Syllaba composita requirit vocalem brevem (utrumque
 nunc tanquam certum supponimus;) igitur & ה. vel (..) tan-
 quam vocales longæ. mutandæ sunt in oppositas breves (.) sc.
 vel (.) vel (.) Sed omnes istæ rejiciuntur & (-) accipitur. Si qua-
 ris, quare (-) sumatur, respondet *Abrahamus Balmesius, Artium &*
Medicina Doctor, quia dagesch (-) requirit. Ita enim in Gram. sua,
 cui titulus; מקנה אברים peculium, s. possessio, *Abra*, quæ Venetiis
 1523 typis & sumtibus Dan. Bombergii est impressa, במשיגי
 כל אות דגושה היא פתוחה לעולם כמו דבר, ויקם, וירך
 האות שפניה היא פתוחה לעולם כמו דבר, ויקם, וירך
 : כל אות דגושה היא פתוחה לעולם כמו דבר, ויקם, וירך
 quam regulam ipse quoque latinis
 quidem, sed obscuris proposuit verbis h. m. *Litera, quæ est ante os-*
namem literam crassam, est cum patach semper, ut וירך, ויקם, וירך, וירך,
cætera ab his, & sic He certificationis &c. cum plenus atque planus
hujus regulæ sit sensus: Quavis litera ante literam dagesatam
semper habet (-), uti exempla adducta וירך, ויקם, וירך, וירך, וירך, וירך,
probant; Et sic He demonstr. (-) habet ante Dagesch, sive Dagesch illud ex-
primatur sive non, nisi adsit litera Gutturalis. Sed hanc rationem tot
 exempla, quot in contrarium afferri possunt, quorum sane haud
 exiguus est numerus, v. g. רמי, רבי, &c. labefactant atque e-
 nervant. Cum igitur hæc ratio *Abrahami de Balmis*, nullius sit
 momenti, ea jam optima videtur, quæ ex naturaliterarum Gut-
 turalium petitur, atque sufficiente exemplorum inductione pro-
 batur: Scilicet litera ה, quæ est Gutturalis, aperto ore & gut-
 ture efferri amat; (.) vero labiorum collectione liberam רם
 ה prononciationem interrumpit, & (.) dentium stridore
 sonoque fracto gutturis apertionem impedit; quare etiam
 utraque vocalis non ita frequenter sub ה reperitur, nisi discrimen
 aliquod per eas fuerit indicandum, v. gr. inter Præter. & Imper.
 Hiphil &c. deinde (.) itidem non adeo libenter afficit ה, nisi cer-
 ta de causa pro (-) fuerit substitutum, ut ita (.) (quod Judæis di-
 citur (-) parvum) alternet pro (-) (Judæis (-) magno dicto), cum
 nulla vocalis ad sonum a tam proxime accedat, quam (.) Ex his
 tandem concludimus, non solum ה pronominis separati ה
 VO-

vocalem brevem refringere ad a, sive (-); sed ipsum ך̄ vocalem accipere gutturi suo conformem, nempe a, sive (-, quod per idem organon patuli gutturis una cum ך̄ facillime pronunciari potest, atque ab aperiendo ך̄ פּרנ vocatur. Ne dicam ך̄ Dem. etiam ex hac ratione sibi patach vendicare, quia monstrantis est, apertio comprimis ore, voceque sonora rem aliquam, cujuscunque sit momenti, indicare.

§. VII. Interdum vero obtingit, ut Dagesch forte literæ sequenti imprimi nequeat, videlicet, si sequens litera fuerit Gutturialis, aut illarum æmula ך̄, quæ omnes Dag. forte non admittunt. Sed quod hæc literæ ideo Dag. respuant, quia alias numerus spirituum in literis Gutturalibus observandus confunderetur, & ך̄ (litera unius spiritus) Dageschatum duos sortiretur spiritus gradus, & sic eodem modo & eadem gravitate pronunciandum foret ac ך̄, quod circa Dageschationem jam duos gradus complectitur. ך̄ Dageschatum nihil aliud esset, quam ך̄ sine Dagesch, & ך̄ Dageschatum nihil aliud esset, quam ך̄ sine Dagesch: non æque nobis persvaderi patimur, potius levem hanc ratiunculam suis Autoribus relinquentes, eorum subscribimus sententia, qui literas Gutturales ideo non dageschari ajunt, quia difficillima jam harum literarum pronunciatio, quæ non sine difficultate ex infimo gutture est protrudenda, difficilior adhuc redderetur, si literæ istæ per Dagesch geminarentur. Ita enim Alhardus de Raad, postquam in Commentario suo de punctationis Hebraicæ natura, Def. VI. Literam Gutturalem esse spiritum, in cujus prolatione guttur maxime laboret, affirmaverat, & §. 6. Schol. hujus def. literam ך̄ Gutturalibus adjungendam esse dixerat, dein Def. IX. §. 3. p. 54. 55. Dagesch non imprimi posse literis ך̄ & ך̄ docet, quia ך̄ semper fere & ך̄ in fine syllabæ quiescit; Dag. vero literam ita duplicat, ut bis mobilem faciat: in ך̄, ך̄ & ך̄ autem Dag. ideo non reperiri dicit, quia ita in gutture efformantur, ut difficilioris sint pronunciationis, & præterea non possunt geminari, nisi cum maximo nisu, atque vix eodem modo bis efferri, nempe post & ante vocalem, ut quæque in se experitur. Quoties igitur Dagesch ex analogia Grammatices literis istis est imprimendum, toties excluditur atque compensatur per vocalem longam, quæ & in Syllaba jam simplici necessario requiritur. Et sic etiam Dagesch ך̄ demonstrativi a literis istis indageschabilibus excluditur, insimul ad exclusi

dagesch compensationem & syllaba jam simplicis constitutionem
 (-) producitur in ( ), ex gr. **אֶרֶץ** terra &c. Non possumus ta-
 men non, quin hic annotemus, literas **א** & **י** exclusum Dagesch
 rarius compensare, ubi tum Metheg vocalis brevis deficientem
 moram addit, ut (-) pro ( ) in Syllaba simplici retineri queat, ex
 gr. **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *templam. 1. Reg. VI. 33.* & **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *fenestra Gen. XXVI. 8.* Sic
 Dagesch quoque litera Schevata excidere, compensante id Me-
 theg, exempla magno numero obvia nos docent; quod etiam fit
אֶרֶץ, ut Judaei loquuntur, sive ut pronuntiatio facilius fiat. In li-
 tera enim Dageschata & Schevata duo sibi invicem contraria
 concutunt; Dagesch etenim gravem, & ( ) levem reddit lite-
 ram: Dagesch pronuntiationem aggravat, & ( ) accelerat. Hinc
 cum ambo absque difficultate locum obtinere nequeant, Dag-
 esch ( ) cedere cogitur, cum hoc illi cedere non possit. Ex. gr.
לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ *Levica* **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *vane*, quod in singulari se-
 mel tantum cum Dagesch invenitur **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *Ex. VIII. 2.* &c. Et
 cum hoc frequentissime fiat in Participiali conjugationis secun-
 da, & Schevatis, pleriq; Grammaticorum Participiale, & tantum
 excipiunt; cujusmodi exempla sunt: **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *loquens* **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ**
salus &c. Sed Dagesch interdum in Participiali obviam esse, do-
 cet *B. Wasm. Reg. XIX. M. III. n. 1. l. a.* adducens ex *Ez. XLVI. 24.*
לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ *coquentiam*, & ex *Jos. XIX. 13.* **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *delineatus*. Qui-
 bus nomina propria accenset, ut **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *Manasse*, quae vocula tamē
 semper fere sine Dagesch occurrit h. m. **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ**. Participiis v. in
 medium allatis ex *Cel. Drusii Libello de literis Mosche Vechaleb. L. I. c.*
2. p. 10. addi possunt ex *Ez. XVI. 32.* **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *adultera* & ex *2. Reg.*
IX. n. 10. **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *insanus*. Sed praeter id, quod *Ez. XVI. 32.* in nostris
 Bibliis non cum Dagesch, sed cum Metheg reperitur, h. m. **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ**,
 nobis haec participia magis ad naturam magis ad naturam nominum de-
 delineare videntur, quemadmodum etiam **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *Jos. XIX. 13.* ali-
 is est nomen proprium. **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** v. in h. l. **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** idem esse
 scribit ac **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ** *circum ducens ad Neam*, atque te limo-
 ni loco Chaldaeam Paraphrasin Jonathanis adducit, h. m. **לְחַדְשֵׁי הַיָּרֵךְ**

הגה ונתן: ונפק: לרמון ומתמן מסתחר לנהג
Et exiit ad Rimmon, exinde circumiens Neam versus: ubi obiter observo, in *Biblis Buxtorff*. Chaldaeam Paraphrasin ita legi: ונפק לרמון ומתמן רמון
 ונפק לרמון ומתמן רמון & *exiit a d Rimmon Melhoar, & exinde &c.* Sicuti igitur מ
 Schevatum in hisce Participiis Dag accipit; sic & Schevatum se-
 quente litera gutturali modo Dagesch admittit, modo extrudit ex.
 gr. 1. *Sam. XXIV. 3.* היערים היערים, sive rupicapra, *Jud. VIII. 14.* היערים
 defesi *Exod. VII. 17.* היאר היאר fluvius & *Exod. VIII. 1.* in plur. היאר
 fluvii. *Alt. Cobel. IV. 14.* היאר היאר vinctorum irregulare esse, contra-
 ctum ex היאר היאר recte observat *Cel. Drusius l. c. p. 8.*

§. II. Quando vero דִּם Dem. per (־) seq. Dagesch præfi-
 gendum excipit litera Gutturalis Kametzata, tunc Dagesch
 juxta §. præc. exclusum itidem compensandum foret per (־), sed
 דִּם Dem. tum accipit (־). Atque id ipsum propterea fieri contem-
 dit *M. Jo. Neumannus in Novitatibus Curiosis circa analysin Hebraicam*
ex principis genuinis deductam, cap. 1. de literis gutt. §. 12. ne in animo
 hanc pronunciationem audientis manifesta punctorum confusio oriatur,
 & duplex (־) pro (־) assumatur, v. gr. היאר pro היאר. Sed si-
 culnea hæc est ratio, ac inanis sollicitudo. Quis unquam in sta-
 tu absoluto (־) mutari in (־) & sub דִּם in (־) sibi imaginaretur, si
 modo prima Grammatica Hebrææ elementa imbibit? qui abso-
 lutum nomen היאר novit, absolutum pluralem etiam sciat neces-
 se est, nempe היאר & nunquam sub דִּם, quamvis
 דִּם Demonstr. per (־) præfigatur, (־) concipiet. Imo si hæc ra-
 tio aliquid ponderis in se haberet, certe, quoties ejusmodi con-
 fusio metuenda esset, toties (־) prius e geminis mutandum fo-
 ret in (־). Sed quam hæc vitanda confusio nobis non pare-
 ret confusionem? Addit vero: ubi hanc confusionem non
 esse timendam, exempli grat. in Monosyllabicis, ut היאר (־)
 etiam sub דִּם Dem. ante aliam Kametzatam retineri. Sed quis est, qui
 non videat, eadem facilitate in priori allato exemplo היאר hanc
 confusionem removeri posse, atque in hoc היאר? nam sub דִּם in
 voce היאר in absoluto plurali, æque ac sub voce monosyllabica non
 (-) sed vocalis perfecta (־) apparere debet. Deinde neque hoc verum
 est, ubi metus hujus confusionis abest, ibi (־) sub דִּם ante li-

teram Gutt. Kametzatam retineri. Nam הַדֵּם, monosyllabi-
 cis præfixum etiam reperitur cum (,) , cujus exemplum jamjam
 allaturi sumus. Nullam igitur aliam hic rationem subesse, cer-
 tum est, quam quæ a R. Salomone Ben. Melech in מְכֻלֵּי יוֹפֵי ex R.
 D. Kimchi Michlal ad vocem הַדֵּם affertur, atque fol. 151. col. 4.
 hisce exprimitur verbis: וּבְמֻכְלָל הַדֵּם הַיְרִיעוּהוּ וּבְאֵהָ:
 וּבְמֻכְלָל מִפְּנֵי קִמְצָה הַדֵּם לְהַקְלֵהוּ כְּמוֹ וַיִּסֵּר הָעֵרֶב:
 i. e. in Mich-
 lol. (quem librum R. David. Kimchi filius Josephi, Hispanus, a
 Judæis הַמְרוֹקִים i. e. Caput s. princeps Grammaticorum vo-
 catus, conscripsit, atque in duas partes divisit, quarum prior de
 re Grammatica agit, posterior vocum sensa explicat: posteri-
 or vero סֵפֶר הַשְּׂרָשִׁים i. e. liber radicum s. Lexicon; & prior in spe-
 cie מְכֻלֵּי appellatur; vid. Cel. Drus. Libellum de recta lectione linguæ
 sanctæ, qui primus est inter opuscula ejus ad Grammaticam spectantia jun-
 ctim edita Franckera. 609. 41. Cap. 49. p. 106. In hac prior parte Gram-
 maticæ suæ scribit (דֵּם): הַ (in voce הַדֵּם) est הַ דֵּם & reperi-
 tur cum (,) propter (,) sub (prima lit.) ad facilitandam pronuncia-
 tionem, sicut (& dicitur Exod. VIII. 27.) וַיִּסֵּר הָעֵרֶב (& recessit col-
 luvies). Videlicet, Hebræa lingua, ut alias Euphoniæ & facillimæ
 pronunciationis est amantissima, sic & sonum a a, si utrum-
 que fuerit longum, non facile admittit sub literis Gutt., quæ com-
 munitè per a quidem moventur, sed duplici (,) concurrente,
 difficultate pronunciationis fere opprimuntur, cum utrumque
 (,) ex infimo gutture quasi prorumpens, non sine vehementia
 quadam uno halitu pronunciari queat. Sic e.g. in הַדֵּם eupho-
 niæ & facilitandæ pronunciationis causa (,) sub הַדֵּם. muta-
 tur in (,) . Quod Augustin. Sebastianus Nouzentus in libro de literarum,
 vo: um, & accentuum Hebr. natura edit. Marp. 1532. in 8. jam docuit,
 asserens, quando dictionis prima litera (,) signatur, sæpe numero orna-
 tus gratia ad devitandum multarum vocum, similitumve Syllabarum
 unius, exitus concursus, הַדֵּם habere (,) . Euphoniæ enim solam
 hujus mutationis causam esse, exinde liquet, quia etiam ob eupho-
 niæ interdum (,) sub הַדֵּם. ante literam Gutt. Kametzatam reti-
 netur ex. gr. Gen. XXIV, 42. אֵלֶּיךָ אֵלֶּיךָ ad fontem illum Sic הַדֵּם,
 הַדֵּם &c. Quod & in monosyllabis comprimis deprehendi pot-
 est,

est, quippe in quibus ה Dem. modo (-) modo ( ) modo ( ) accipit, & pro diverso respectu diversimode etiam punctatur. Difer-
tis id docet verbis R. Salomo in M. 7. fol. 26. col. 4. fin. quando ad vo-
culam זעירא ita commentatur: כשהמלה זעירא תנקד החמה בקמץ
אף על פי שהמלה קמוצה כמו ההד הך כי נקל הוא בלשון
ועם החירת בסגור גם במלה זעירה החי לפי שהחית קמוצה
מזני החפסק לפיכך החמה בסגור: וכשתהיה החית פתוחה גכ'
: מני החפסק לפיכך החמה באותו זמן זעירא פתוחה השעיר החי:
quæ ita verti possunt: *quando vox est
parva & monosyllabica, ה punctatur per ( ), quamvis vocula ista jam ( )
habeat: uti (dicitur) ה (mons) ה (tener) quoniam facillime ita
pronunciatur in hac voce: si vero (ה) cum ה (combinatur, punctuatur)
per ( ), etiam in voce monosyllabica (ut h.l.) ה, quia ה sub se haber ( )
propter accentum, hinc & ה (legitur) cum ( ). At quando ה sub se ha-
bet (-), ה etiam cum (-) adest (ut Lev. XVI, 20,) השעיר החי (hircum
viventem). Videmus igitur ה Demonstr. vocibus, quibus præ-
figitur, sese accommodare, & quando earundem puncta mutan-
tur, diversasque ob causas variant, varias quoque admittere vo-
cales, ut Euphonia atque pronounciationis facilitas, quocunq; id
etiam modo fiat, promoveatur.*

§. IX. Hactenus originem atque punctationem ה Demon-
strativi quanta fieri potuit perspicuitate & brevitate considera-
vimus: Ordinis ratio jam postulat, ut indicemus, quibusnam vo-
cibus ה illud Dem. præfigitur; & a quibusnam rejectetur. Prius
quod attinet, apponitur ה Dem. plerumque nominibus in statu ab-
soluto positis, sive sint substantiva, s. adjectiva. Exempla qua-
dam cum in quavis fere linea sacri codicis occurrant, non enume-
rabimus: thesi tamen nostræ hanc probationem subjiciemus; ideo
scilicet ה Dem in primis nominibus in statu absoluto præponi,
quia in iisdem apprime demonstrativo seu indicativo suo officio
fungi, iisque certam quandam determinationem addere potest.
Absolutum enim nomen ad nullum certum atque determinatum
objectum esse restrictum, sed multifariæ applicationi obnoxium:
ut igitur hæc varietas evitetur, succurrit jam ה Dem. & nomen
illud, cui præfigitur, ad certum aliquod Objectum adstringit, de
quo jam jam pluribus dicitur, quando ad ה Demonstrativi signifi-
ca-

cationem indicandam fuerit peruentum. Addimus saltem, nonnunquam & substantivum & adjectivum הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Demonstrativo exornari, uti *Gen VII, 19.* הַרְרִים הַגְּבוּרִים *montes excelsi*; nonnunquam substantivo tantum הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי illud præponi, ut: *Jer: II, 21.* הַרְרֵי עֲבָרָה *visus aliena*: nonnunquam denique Adjectivum, & non Substantivum, הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Dem. præfixum habere, ut *Pf. CIV, 18.* הַרְרִים הַגְּבוּרִים *montes excelsi*, &c. Nominibus vero per regimen combinatis, posteriori tantum, non priori הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Dem. præfigi potest, ut *1. Reg. XII, 7.* & *13.* עֵצֵת הַזְּקֵנִים *consilium seniorum*. &c. (conf. §. seq. XI.)

§. X. Pergimus jam ad *posterius*, & a quibus vocibus הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Dem. non assumatur, distincte proponemus. *Primo* igitur dicimus, הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Dem. non præfigi *Nominibus propriis personarum*, idq; ex hac ratione, quia in iis inutile ac frustraneum foret, quandoquidem nomina propria Personarum non solum ad certam speciem, sed ad certum quoque individuum per se sint restricta, nullaque ulteriori circumscriptioe ac restrictione indigeant. Quæ si *Davidis Kimchi* verbis audire mavis, hæc ex ejus *Michlol fol. 15. col. 1.* (citante *NOLEDIO in Concord. Part. p. 947.*) afferri possunt: לֹא חָבַב הָאֱלֹהִים לְהַדְרִיעָהּ אֶת שֵׁם הָאָדָם לְפִי שֶׁשֵּׁם הַדְרִיעָהּ וְאֵין דְרִיעָה אַחֲרָיָהּ *non adhibetur הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Dem. in nomine proprio Viri, eo quod nomen Viri jam per se notum, alia adhuc notificatione non opus habet.* Quam ob causam in aliis quoque linguis articulum nominibus Propriis Personarum non apponi, compertum atque perspectum habemus. Sed si objiceret, dari tamen quædam nomina propria virorum, quæ הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Dem. sibi præfigi patiantur, ex. gr. הָאָדָם *Gen. I, 17.* & *IV. 1.* הַמְּגֹרֵי *Ezech. XXXVIII, 2.* הָעֵקֶן *Jud. I, 20.* הַמְּשִׁיחַ *Deut. III, 13.* הַרְרֵי *Pf. CXXXV, 20,* aliaque; respondent nonnulli, hæc nomina ad naturam appellativorum declinare, & אָדָם iis in locis, in quibus הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Dem. præfixum habeat, esse nomen appellativum speciei; עֵקֶן & מְגֹרֵי esse nomina populi & profapie; מְשִׁיחַ & רְרֵי esse nomina tribuum, multas in se familias continentium; & sic in cæteris. Cum ergo restrictio nominis proprii hac significatione accepti cesset, atque eadem nomina Virorum pluribus jam tribui possint ac debeant individuis, הַדֵּמוֹנְרַטִיבִי Dem. quoque illis apponi posse, res ipsa loquitur. Quocum *B. Sal. Ben Melech*, consentit, quando in *M. 7. ad Ez. XXXVIII, 2. fol. 138.*

138. col. i. in. ita in lingua sua loquitur: וְכִאֲזָוּר חֲמוֹנָה כִּתְּמָה הַיְדִיעָה
 : וְיֵאָמֵר הִיא הַיְדִיעָה כִּאֲזָוּר עַל שֵׁם אֲדָם אֲפִשֶׁר שְׂהָרָא שֵׁם הַיְחִסָּה
 pauca quædam inserta : וְיֵאָמֵר הִיא הַיְדִיעָה כִּאֲזָוּר עַל שֵׁם אֲדָם אֲפִשֶׁר שְׂהָרָא שֵׁם הַיְחִסָּה
 quando (Propheta) dicit וְיֵאָמֵר הִיא הַיְדִיעָה, (est nomen hoc) cum הַיְדִיעָה דֵּם. דֵּם. דֵּם. דֵּם.
 demonstrativum vero non adhibetur cum nomine proprio hominis, exinde
 coniecimus (vocem וְיֵאָמֵר הִיא הַיְדִיעָה) esse nomen prosapia --- Nomini enim fami-
 lia הַיְדִיעָה דֵּם. recte præfigitur. Et fol. 5. col. i. in med. ad verb. וְיֵאָמֵר הִיא הַיְדִיעָה
 eadem fere leguntur, cum jam dictis conferenda. Alii vero in
 contrarium urgent, nomina ista esse indubitato propria e. gr. אֲדָם
 esse sua natura proprium primi hominis creati, &c. urgent et-
 iam alia adhuc nomina propria, quæ procul dubio de una persona
 sunt accipienda, & tamen cum הַיְדִיעָה דֵּם. apparent: ex. gr. Chron.
 XXV, II. וְיֵאָמֵר הִיא הַיְדִיעָה (sub לֵךְ seq. Dag. הַיְדִיעָה. adfuisse clare do-
 cet. Neque nomen hoc tanquam patronymicum considerari
 potest: Omnia enim in hoc cap. recensita nomina sunt propria
 personarum, num igitur unum illud excipiendum foret? Imo nec
 excipi potest: in verbis enim immediate annexis mentio fit filio-
 rum, fratrumque Jizri, quidni igitur esset nomen proprium per-
 sonæ? (vid. Glass. Gram. S. L. IV. Tr. III. Obs. 7. p. 949.). Sed ut the-
 sis nihilominus firma maneat, distinguunt nonnulli inter nomina
 propria, quæ ὀνόμας appellativa sunt, & quæ nunquam appella-
 tivis annumerari possunt: prioribus הַיְדִיעָה דֵּם. præfigi posse, ultro
 concedunt; posterioribus vero non item. (conf. Dan. Fesseli Advers.
 Sacr. L. VI. c. IV. S. 3. p. 31. 32. edit. in 4t.) Cum a. hanc distinctionem alla-
 tum exemplum לֵךְ וְיֵאָמֵר (ut alia jam non memoremus) infringere
 videatur, alii distinguunt inter nomina propria viventium & mor-
 tuorum; & his, non illis הַיְדִיעָה דֵּם. apponi posse concedunt. (conf.
 Nold. Conc. Part. p. 231.) Sed quid ambagibus istis opus est? ne-
 gari sane nequit, quibusdam nominibus personarum הַיְדִיעָה דֵּם. affi-
 gi, thesi tamen nostra non labefactata. Quamvis enim nomina
 propria per se jam satis nota sint, id tamen non obstat, quo minus
 interdum majoris notificationis causa הַיְדִיעָה דֵּם. ipsis præfigi possit,
 præsertim si plures ejusdem nominis fuerint eodem tempore vi-
 ventes. Nam & in aliis lingvis articulum interdum nomini pro-
 prio personæ melioris explicationis ergo apponi, toto die com-
 perimus. Cum igitur הַיְדִיעָה דֵּם. nominibus propriis personarum
 præ

præfigi ordinarie nequeat, recte exinde Theologi probant nomi-
 na divina יהוה, יהודה, אלהים, etc. esse Deo propria, nullique creaturæ
 extra Deum subsistenti communicabilia, quia more nominum pro-
 priorum, uti nec regimen, nec suffixa, sic & nec ה Dem. ad-
 mittunt. Notanter autem diximus ה Dem. non præfigi nomi-
 nibus propriis Personarum: *Nominibus enim Gentilitiis*, item *nomi-
 nibus propriis Locorum, urbium, montium & fluminum*, ה Dem. addi,
 exempla Biblica nos non dubitare sinunt. Et ratio est aperta, quia
 nomina Gentilitia, uti supra jam diximus, variis multisque perso-
 nis vindicari possunt, & nomina propria Locorum ad naturam
 appellativorum quam proxime accedunt. Ut exempla quædam
 adjungamus, NOMINA GENTILITIA sunt: הַעֲבָרִי Hebraus Gen. XIV,
 13. הַגִּלְעָדִי Gileadita, Jud. XI. &c. NOMINA REGIONUM: הַחִיטִּי Gen. II, 11.
 הַיִּזְרְעֵלִי Gen. XII, 8. הַיְרֵדִי Gen. XXII, 2. &c. URBUM: הַיְרֵדִי Gen. XII, 8.
 הַיְרֵדִי i. Reg. XV, 17. &c. MONTIUM: הַרְבֵּנִי Jos. I, 4. הַיְרֵדִי Num.
 XXII, 28. FLUVIORUM: הַיְרֵדִי Jos. I, 11. &c. Et de his Nominibus
 tam Gentilitiis, quam Locorum Propriis, hoc quoque observari
 potest, sæpius ה Dem., si fuerint composita, posteriori præponi,
 quod & tanquam dignius & ad sensum recte percipiendum magis
 necessarium præ priori articulo notari ac demonstrari debet. E.g.
 בֵּית־הַחֲמִי Belebemita, i. Sam. XVI, 1. בֵּית־הַחֲמִי Bebelita, i. Reg.
 XVI, 34. קִרְיַת־הָאֲרָבֶעַ Neb. XI, 25. &c.

S. XI. Deinde non præfigitur ה Dem. usitate atque ordinarie
 nominibus in statu constructo positis, quia non opus est, ut ה Dem.
 nomen per regimen jam ad certum obiectum determinatum, ad-
 huc majori vinculo coarctetur. Quando vero ה Dem. in Sacro
 Codice etiam Nominibus in regimine constitutis præfigitur, sin-
 gularis eo ipso Emphasis innuitur, quæ restrictione status constru-
 cti non contenta, novam adhuc restrictionem, ה sc. Demonstrati-
 tivi requirit, v. g. quando Ez. XLV, 16. dicitur: כָּל־הָעָם הָאֲרָץ o-
 mnis hic populus terræ hujus; non sine Emphasi hæc verba posita
 esse liquet, & quidem ut R. D. Kimchi in Com. loquitur: לְרַבּוֹת
 הַחֲרָעָה ad multiplicandam notionem, i.e. ad rem aliquam quam ma-
 xime determinandam, & digito quasi extenso monstrandam, ut
 de

de quam materia agatur, luculentissime innotescat. Sed cum illa loca fere omnia, in quibus דִּם. nominibus status constructi præfixum apparet, status absoluti punctationem retineant, haud inepte ejusdem nominis, quod in forma absoluta adest, in statu constructo ponendi Ellipsis statuitur, ita sc. ut idem illud nomen, quod in textu in forma absoluta legitur, in forma constructa subintelligatur. Quod R. Jacob Abendana in לקטו f. spicilegio textui R. Sal. Ben Melech insperso fol. 2. col. 1 ad verba ועץ הרעת טוב ורע ita in lingua sua proponit: ועץ הפסוק ועץ הרעת טוב ורע כי לא יבא סמוך לעולם אחר הא הדיעורו; וכמוהו: הארון הכרית: והנבואה עורר הנביא: הארץ כנען וזולתהו. ועץ הרעת: Et sensus hujus versiculi (s. hujus periodi: ועץ הרעת, & arbor scientiæ boni & mali, hic est:) Et arbor scientiæ, scientiæ (inquam) boni & mali, quia nunquam adhibetur status constructus post דִּם. (vel, quod idem est, quia דִּם. nunquam ante nomina constructa ponitur) Et eodem modo explicanda sunt loca (Jof. III. 14.) הארון הכרית (Arca foederis: 2. Par. XV. g.) והנבואה עורר הנביא (Prophetia Odedi Propheta: Num. XXXIV. 2.) הארץ כנען. Terra Canaan) aliaque. Idem docet Col. Danz. in Interpr. Hebræo-Chald. cap. II. §. 58. p. 69. 70. ubi unum alterumque exemplum eadem ratione explicat, atque hanc explicationem probat ex Num. XXXII. 1. ubi regio cis Jordanem a pæseus ita commendatur: והנה המקום מקום מקנה Et ecce locus ille, locus, (scilicet) pastuosus, it. ex Gen. XXVII. 22. בקול קול יעקב. Vox ista, vox Jacobi, & manus ista manus Esavi.

Quemadmodum enim in hisce locis nomen illud in statu constructo iteratur, quod in statu absoluto immediate præcedit: Ita in illis etiam locis, in quibus דִּם. nomini status quidem constructi, sed formæ absolutæ, præponitur, idem illud nomen in forma constructa est repetendum, quod in forma absoluta jam adest, ac status constructi valorem in se complectitur. Atque hæc omnia, quæ hucusque in medium protulimus, breviter R. David Kimchi verbis proponit R. Sal. Ben. M. f. 140. col. 2. ad verba: ועץ הרעת השאננים hac ipsa subfannatione tranquillorum commentatur Ben Melech in M. J. f. 187.

C

col.

sols. fin. הָסֵר נִסְכָּךְ *deficit nomen constructum*, quod hunc in modum
 supplet: שִׁבְעֵהָרֵעֵן נִפְשֵׁנו הָרַעַן רַעַן הַשְּׂמַנִּים *i.e. Saturata est ani-*
ma nostra subsannatione ista, subsannatione sc. tranquillorū. Dein etiam
 ¶ Dem. ordinarie non præfigitur Nomimbus status affixi; & ratio eadem
 hic recurrit quæ ¶ Dem. nominibus & Propriis & Constructis præ-
 figi, prohibuit, ne scilicet duæ ידועות *sive notiones* concurrant.
 Nam suffixum, non minus ac natura nominis proprii & constru-
 cti, nomen satis restringit, ac notum facit, ut ¶ Dem. non ne-
 cessarium videatur. Si quæ tamen nomina occurrunt, quæ &
 ab initio & in fine notionem aliquam habeant, (ab initio ¶ Dem.
 in fine suffixum) qualia, numero licet pauca, occurrere, non
 distentur; ea præter morem usitatum aæque הָרַב הָרַב *sed*
majorem Emphasis ita posita esse, Grammatici docent. Ejusmodi
 exempla sunt *Lev. XXI. 23.* בְּיַדְּךָ אֲשִׁמָּתִי *affirmatio tua.* *Jos VII. 21.* בְּיַדְּךָ
 הָאֵלֹהִים *in medio tentorii mei Mich. II. 12.* בְּיַדְּךָ הָרַבֵּר *in medio o-*
villis sui, &c.

§. XII. Deniq; non præfigitur ¶ Dem. Præteritis Participiis, Pronomi-
 nibus, & Particulis Non Præteritis, & Participiis, s. verbo in gene-
 re, quia Præteritis præpositum omni plane usu careret. Præteri-
 ta enim, tanquam prædicata, non possunt indicari ac demon-
 strari, uti nomina, quæ sunt subjecta: neque etiam opus est, ut il-
 la nullo notificationis notiora reddantur, cum statim, quam pri-
 mum modo auribus percipiuntur, mente quoque intelligan-
 tur: quin imo verba ab ¶ Dem. Demonstrativo restringi ac de-
 terminari nequeunt, a nominibus, quibus vel reguntur, vel sipan-
 tur, jam satis determinata. Quando autem Præterita cum ¶
 Dem. reperiuntur; ex gr. הָבָא זֶמְרָהּ *omnis anima, quæ*
venit in Ægyptum. Gen. XLVI. 26. הָיָה אִתָּהּ *qui ioverant cum ipso.*
Jos. X. 24. &c, ¶ Illud pronominis relativi loco adhiberi, statim
 dicemus. Sic & cum Participiis sese res habet, quibus ¶ Dem. præ-
 fixum itidem significationem אֲשֶׁר assumit. Hinc & Participi-
 iis suffixa annexi possunt, uti & Paragogicum, licet ¶ Dem. sit
 præfixum, ut: *Pf. CHI. 4.* הַמְצִיטֵנִי *qui coronat te &c. Non Prono-*
minibus. Nam Promina primæ & secundæ personæ ¶ Dem. peni-
 tus respuunt, quippe quod ex pronomine tertiæ personæ ortum
 per naturam suam cum pronomibus primæ & 2dæ personæ com-

componi nequit. Et cui usui ¶ Dem. pronomibus primæ & secundæ personæ præfigeretur? quid unquam demonstratione minus indiget, quam *ego* & *Tu*? Pronomina vero tertiæ personæ ordinariè quidem sese a consortio ¶ Dem. abstrahunt, interdum tamen cognatum illud ¶ Dem. accipiunt; ex. gr. אֲנִי וְאַתָּה 1. Sam. XVII. 38. Sic & sæpius dicitur: אֲנִי וְאַתָּה &c. Equidem neg; hic opus fuisset, ut ¶ Dem. pronomini Demonstrativo adderetur, nisi scriptor facer singularem quandam Emphasin eo innuere voluisset, quæ & scrutanti ultro sese offert. Nam si pronomem אֲנִי tantum pronuncio, nude saltem incertum quendam nomino, nî circumstantiæ textus certum eundem reddant: sed si dixerò: אֲנִי הַזֶּה digito quendam ostendo, oculis penitus aspicio, & cum affectu quodam in hæc erumpo verba: Hic est! *Non præfigitur.* tandem *Particulis*, seu vocibus indeclinabilibus, quæ cum subiectum sive Objectum aliquod ipsæ non denotent, sed subiecto, vel prædicato tantum adhæreant, quocumque etiam veniant nomine, hinc & ¶ Dem. ad easdem non descendere, quilibet sibi facile persuaderi patietur.

§. XIII. Ubi cunque vero He Dem. reperiatur, semper nomini præponitur, atque ante primam vocis literam, cui Dagesch suum imprimit, conspicitur. Contrariam quidem sententiam solum vet *Cel. Noldius in Concord. Part. p. 232.* inquit: *He articulare interdum apponitur fini, verso Dagesch. (quod imprimeret) in sui in suis Mappik,* ubi exempli loco adducit ex *Gen. XXXIIX. 21.* אֲנִי מֵאֲנִי ac vocem hanc pro אֲנִי מֵאֲנִי, (quod vers. sequ. 22. legitur) adesse putat. Sed ne in Viri hujus longe Celeberrimi partes abeamus, variæ, eæque haud leves nos movent causæ. Primo etenim contrariarum hoc assertum principiis & regulis Grammaticis, tanta exemplorum turba corroboratis, quanta mente vix concipi potest, quæ omnia He Dem. voci præponi, non postponi, satis superque doceant. Deinde Dagesch mutari posse in Mappik inauditum est Hebrææ Lingvæ cultoribus, nec ullo idoneo argumento probatum. Quod vocem אֲנִי מֵאֲנִי attinet, quam ad sententiam suam stabilendam ex *Gen. XXXVIII. 21.* affert, tantum abest, ut sententiæ suæ probandæ inserviat, ut contra eandem potius militet. He enim cum Mappik non est He Dem. nomini postpositum, sed affixum

pronominale 3t. pers. foem. gen. היא : Scilicet Vir iste a Juda cum
 hœdo ad meretricem, cui Judas cum ea congressus, arrabonem
 dederat, missus, ut arrabonem a muliere repigneraret, eam in lo-
 co designato quasivit quidem, ast non invenit : tum interrogavit
 homines loci *illius*, nempe *meretricis*, ubi nam sit ? ita ut affixum היא
 ad meretricem, ejus mentio jam facta erat, respiciat, & היא sit
 ille locus, in quo Thamar antea in via facie involuta federat. Quâ
 explicationem autoritate sua confirmant Paraphraſtes Chaldæus,
 qui היא etiam cum affixo pronominali tranſtulit היא ; & R.
Joseph Bar Alexandri, qui in versione ſua Judæo-Germanica Amſt.
 anno computationis Judaicæ minoris 447. noſtræ autem 1687. in
 fol. edita, diſerte affixum pronom. expreſſit, atq; verſiculum hunc
 hiſce reddidit verbis: **Da ſraget er die eut von ibrem Ort zu ſagen:**
Wo iſt die ic ? Ut reliquas verſiones jara non memoremus, quæ
 omnes fere היא vertunt *loci illius*, vel *ejus*, quas in noſtram quo-
 que ſententiam trahere poſſemus, licet contrariæ etiam ſenten-
 tiæ aliqua ex parte favere videantur. Interim He Dem. nomini
 nunquam poſtponi, ex dictis jam luculenter conſtat.

§. XIV. Jam ad ſignificationem, quam היא Dem. importat, de-
 labimur, eamque in genere notificationem eſſe ſupra jam indica-
 vimus, qua ſcilicet nominis ſignificatum notiſ reddidit, atque a
 vaga, quam alias habet, ſignificatione eximit, & ad certum numero
 ſubjectum reſtringit. Sed diximus etiam היא Dem. non ubivis ead-
 em poteſtate, eodemque valore gaudere; Modo enim commo-
 de exprimi poteſt *per articulum definitum* Græcorum ἡ, ἡ, ἡ , & Ger-
 manorum, *der, dies, das*; Ex. gr: *Gen. I, 1.* $\text{אֶת הָאָרֶץ וְאֶת הַיָּם וְאֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ}$
culum hoc & hanc terram. Sic & illa loca huc a quibusdam referun-
 tur, in quibus pronomen Dem. cum היא Dem. nomini היא præ-
 fixum jam habenti, ſubjungitur; qualia ſunt *Genef. II, 12.* וְהָאָרֶץ
 $\text{הַזֹּאת הַזֹּאת הַזֹּאת}$ *illæ terra ipſa* & *Gen. XXI, 10.* $\text{וְהָאָרֶץ הַזֹּאת וְהָאָרֶץ הַזֹּאת}$ *expelle hanc*
ancillam ipſam Quem locum *Cel. Druf. l. e.* adducit, atq; ſententiam
 ſuâ hiſ exponit verbis: *Hic adverte. Si articulus certam ancillam demon-
 ſtraret, quorſus adderetur pronomen הַזֹּאת ? An diceretſ pleonaſmum eſſe
 qualis in illo Ciceronis : Jam pridem ad hunc eum ipſumſ me autem
 dicebat quædam inſtitui ? Plautus quoque dixit : Hunc eum ego
 rejeci &c. Sed ſi noſtrum hic judicium, quale, quale etiam ſit, ad-
 jice-*

jicere liceret, diceremus sane, in iisdem locis, si non in omnibus, in plerisque tamen, eximiam latere Emphasin, quæ etiam attentum Sacrarum Literarum Lectorem minime latebit. Modo autem denotat הַדֵּם *articulum indefinitum*, atque satis congrue exponi potest per *Aliquis, Quidam*. Cuiusmodi exempla sunt: *Num. XI, 27.* וַיָּבֹא הַנַּעַר וַיִּגְדַּל לְמֹשֶׁה *turn cucurrit puer quidam & indicavit Mosi.* 1. *Sam. I, 4.* וַיִּהְיֶה הַיּוֹם *& factum est die quodam* (sc. statuto) *Conf. Job. I, 6.* ubi eadem recurrunt verba, quæ Coccejus in *Com. in Job.* fol. 14. aliique ita exponunt: *Exiit dies* aliquis. At הַדֵּם in הַנַּעַר *Es. VII. 16.* articulum definitum denotare, probat *Cel. Danz. in Interp. Hebr. Chald. p. 66. 67.* quamvis alii per indefinitum articulum exprimere malint. Plura exempla congescit *Noldius in Concord. Part. p. 236. 237.* an vero omnia exacte huc quædrent, alii inquirent, qui sagaciori iudicio pollent, & majori otio fruuntur. Hoc saltem adhuc annotamus, *sub hac ipsa articuli forma interdum esse distributivum, seu universale* atque haud inconvenienter per *Quicumque, Quilibet*, reddi posse. Ex. gr. *Exod. XII, 3.* אֶגְוִי לְבֵיתוֹ *agnus pro qualibet domo, seu familia &c.* Attamen ut in omnibus quæ adducuntur exemplis הַדֵּם Distributivum admittamus, nulla nos cogit necessitas, cum eodem sensu manente per articulum definitum efferri queat. Imo distributionem hanc magis ex contextu colligi, quam ex הַדֵּם facile probari posse videtur.

§ XV. Diximus quoque singularem quandam Emphasin הַדֵּם demonstrari. Hæc vero tum in primis est attendenda, quæ res quædam per הַדֵּם veluti certa atque satis nota delineatur. Ut aliqua proferamus exempla, audiamus, quanta cum Emphasi Moses desiderium suum Jordanem trajiciendi, & Palæstinam intrandi eloquatur, quando *Deuteron. III, 25* flebili voce supplex orat: אַעֲבֹרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַזֶּה וְהִלֵּכְתִּי וְאֶרְאֶה אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת וְהִלֵּכְתִּי *transeam queso, & videam terram hanc bonam istam, quæ trans Jordanem hunc sita est; montem hunc illum bonum istum, & hunc Libanon* Cuius fere voci הַדֵּם est præfixum, quis ergo diceret, הַדֵּם toties repetitum omni proorsus Emphasi carere? Exinde potius illucescit, Mosen studio He Dem. toties posuisse, ut, quanta cupiditate terram sanctam intrandi flagraret,

eo majori cum Emphasi palam declararet. Sic etiam *Exod. XIV. 26. & Pf. CXIV. 13.* He Dem. in voce **הַיָּם** emphatice ponitur; Utrobique enim indicat mare rubrum salgosum, quod Israelitis ex *Aegypto* ascendentibus, & a Pharaone in fugam versis per viscera sua disrupta liberum permittit transitum, & dextra sinistraque muri instar se agglomeravit, insequentes vero *Aegyptios* refluxente aestu obruit ac submergit. Egregie quoque Emphaticam **הַיָּם** Dem. vim confirmat *Amos. II. 7.* ubi dicitur: **הַיָּם וְהַיַּבֵּשֶׁת** *Et vir & Pater ejus iverunt ad unam eandemque puellam*, in quo loco *LXX. Int. He Emphaticum* eleganter expresserunt vertentes: *εἰσεπορεύοντο πρὸς τὴν αὐτὴν παρθένον* annotante *Dan. Fessio Advers. Sacr. T. I. L. II. Cap. XVI. §. 3 p. 125.* De cætero lubentes fatemur cum *Celeb. Job. Drus. l. c. Emphaticam He Demonstrativi vim*, qua ad certam notionem voces adstringit, ut *Græce quidem eleganter, ita Latine exprimi non posse: intelligi tamen, ut cum dicimus Poëta de Virgilio: Neque est necesse, (addit) dicere: Poëta ille. Nam id minus esset, & de alio intelligi posset. Certe urbem dicebant antiqui Romam significantes, nec tamen addebant illam. Interim Emphasin hanc non negligendam, sed in explicatione sedulo attendendam esse monemus, quæ etiam ex attentâ consideratione intentionis Scriptoris, accuratâ συνάφεια; textus collatione, & penitiori affectus Scriptoris observatione investigari ac dijudicari potest. Et ad hanc Emphaticam He Dem. significationem ea quoque referri possunt loca, in quibus He Dem. sive substantivo sive adjectivo præmittatur, superlativam facit locutionem. Ex gr. *Josua dicitur Hag. I. 1. Sacerdos הַגָּדוֹל magnus ille, i. e. Summus; & Arba appellatur Jos. XIV. 15. הַגָּדוֹל בְּעַמְּקֵים Homo magnus ille inter Anakeos, i. e. maximus eorum statura. Hinc & Theologi, Japhetum inter filios Noachi natu maximum fuisse probaturi, provocant ad *Genes. X. 21.* ubi Sem dicitur fuisse frater Japheti הַגָּדוֹל magni illius, i. e. maximi ætate. Sic Haman vocatur *Esth. VII. 6. רָע מְאֹד* malus ille, i. e. pessimus &c. Hoc autem negat *Cel. Danz. in Int. Cap. II. §. 96. p. 67* ubi Articulum tam substantivo, quam adjectivo præfigi absq. ulla mutatione Positivi in Superlativum, asserit. Sed quid obstat, quo minus He Dem. in locis quibusdam, textu sic requirente, per superlativum reddi queat, non vide-**

demus. Interdum autem Emphasin He Demonstrativi non esse
sensibilem deprehendimus, ubi tum nomen cum He Dem. a nu-
do & indefinito vix vel parum distat, ex gr. Gen. I, I. אֱלֹהִים אֱלֹהִים
&c. & sic in omnibus locis, in quibus He Dem. articuli definiti vi-
ces subit: (conf. B. D. Aug. Pfeiff. Thes. Herm. Can. XLIII. pag. 314.)
Quod etiam exinde probare nituntur, quia אֱלֹהִים Lev. XVIII, 5.
sine articulo ἀνθροπον redditur Rom. X, 5. it. quia אֱלֹהִים Deuter.
VIII, 3. itidem sine articulo transfertur Matth. IV, 4. ἐν ἀγω μό-
υω (vid. B. Glass; Gr. S. L. IV. Tr. I. Obs. I. p. 843.). In quibus tamen
locis cum Evangelista, tum Paulus non tam ad Fontes respexisse,
quam verba LXX. Int. exscripsisse videntur. Sed quamvis ejus-
modi loca occurrant, in quibus He Dem. sine Emphasi præfixum
appareat, nihilominus tamen Emphaticum nominari potest, cum
eis τὸ πολὺ Emphasin haud obscure importet: a potiori autem
fieri denominationem sæpius comperimus.

§. XVI. Nonnunquam v. He præfixum idem significare,
quod אֱלֹהִים seu qui, quæ, quod, supra jam dictum est, non ac si He
Dem. hanc significationem ex se & sua natura haberet, sed quia pro
relativo pronomine אֱלֹהִים interdum alternat, vel si mavis, quia He
Dem. tanquam articulus præpositivus ponitur pro אֱלֹהִים articulo, uti
alias vocatur *postpositivo*. Atque hanc significationem habet, quando
præfixum est PRÆTERITIIS, E.g. 1. Reg. XI, 9. אֱלֹהִים אֱלֹהִים qui appa-
ruit ipsi; & 1. Par. XXVI, 28. אֱלֹהִים אֱלֹהִים & omne
quod consecraverat Samuel iste videns, sive Propheta &c. Quibus
exemplis etiam accensetur 2. Par. I, 4. Sed arcam Dei duxerat Da-
vid ex Kirjath Jearim, אֱלֹהִים in (locum) quem paraverat ei David, u-
bi nomen אֱלֹהִים deest, & He Dem. pro relativo אֱלֹהִים ponitur,
non quidem expressum, sed a litera א exclusum. vid. Glassius in sua
auro contra cara Gram. Sacr. L. IV. Tr. I. Obs. I. p. 841. Cui calculum
suum addit R. Sal. Ben Mel. f. 214. col. 2. quem etiam conf. fol. 14. col.
4. & f. 51. col. 4. & fol. 76. col. 4. & f. 37. col. i. in not. Abend. alibiq; pas-
sim.) An vero futuris in hac significatione He illud præfigatur,
non æque inter omnes convenit, Kimchius quidem in Adichlel fol. 15.
col. i. (citante Drufo l. c. p. 11. & 26. & Noldic in Conc. Parr. pag. 152.)
He pro אֱלֹהִים sumi asserit, quævis ponitur ante præteritum aut futu-
rum: Aben Ezra autem negat, poni unquam hoc significatu
Fu.

Futurum. Imo *Noldius* l. c. verbis *Kimchii* hæc subjungit: *Fallitur* de Futuris. *Nam nullam He us apponi potest, præterquam solum questionis s. interrogativum.* Adducunt quidem nonnulli ex *Lev. X. 19.* וְיִמְרוּ & verbum hoc reddunt: *quod bonum esset.* Sed alii He præfixum esse interrogativum, aut admirativum, non Relativum contendunt, atque h. m. vertunt. Num bonum fuisset? An placuisset Deo? &c. *Cel. Danz.* qui in *Int. §. 59.* p. 70. affirmativam defendit sententiam, ut He loco אשר Futuris præfixi posse, exemplo quodam confirmet; hæc verba ex *Jud. XIII. 8.* affert: וַיִּמְרוּ לְעַמּוּנָהּ וַיִּשְׁמְרוּ לְעַמּוּנָהּ. *Et quid faciemus puero illi, qui nascetur.* Sed quod hunc locum attinet, in diversas abeunt partes Philologi & Interpretes. *Noldius* eum Præteritis annumeravit p. 234. *Kimchij* & ex eo *R. Sal. Ben Mel. fol. 56. col. 2.* יָרַד tanquam nomen adjectivum accipiunt, & ad hanc vocem יָרַד ita commentantur: כֵּשׂ יוֹרֵד יוֹרֵד וְהוּא יֵאָמַר כִּמוֹ הַסֵּנָה אֵינָנוֹ אוֹכֵל: וְנִכְתָּב כִּמְלֶת הַיּוֹרֵד הַזֶּה הַיּוֹרֵד. *i. e.* הַרְגַּשׁ וְכֵן: אֲשֶׁר וְיִרַד לְיִשְׂרָאֵל: לְעַמּוּנָהּ וְיָרַד: idem est ac si legeretur, שִׁירְדוּ וְיָרַד (qui erit natus) *estque* (יָרַד) *nomen adjectivum, quemadmodum* (dicitur *Exod. III. 2.*) וְהָסֵנָה אֵכֵל (Etrubus non fuit combustus). *Scribitur autem in voce יוֹרֵד Vav cum Dagefih* (sequente) *uti* *Et* (in aliis locis, ex gr. *Jud. XVIII. 29.*) אֲשֶׁר יוֹרֵד לְיִשְׂרָאֵל (qui natus erat Israeli: & *Hiob V. 6.*) לְעַמּוּל יוֹרֵד (ad laborem natus est homo.) *Ast R. Sal. Zarbi;* vel rectius *Isaac, (conf. Wolfii Hist. Lex. Hebr. p. 31. aliique ab eo citati)* *Cel. Danzii* partes tuetur, & יָרַד Futurum esse affirmat. Reliqui modo huic, modo illi suffragantur. Esto autem, nullum in sacro codice dari exemplum, quod He in significatione pronominis אשר Futuris præfixi demonstrat: posse tamen Futuris non minus, quam Præteritis He illud præponi, nulli dubitamus, præfertim, cum nulla idonea ratio suppetat, qua Futuris He illud præponi posse prohibeat, & Præteritis permittat. Sicuti vero Grammatici in hoc dissentiunt, sic e contrario omnes uno ore fatentur PARTICIPIIS He illud loco אשר præponi, quod & quam plurima exempla probant, v. gr. *Pf. XII. 33.* הַיָּהּ הַמֵּאֲרִיבֵי יָרַד. *Ille Deus, qui me accingit robore, Et c.* Non diffitemur quidem, omnia illa loca haud incongrue per participia reddi posse: ita ut tum He præfixum significationem atque valorem articuli retineat. Et hinc for-

למעלה: וזהו נשמת רבי דוד קמחו והחשוב עמו באמרו
 כי ההין הללו כשהן על עבר תורניתו אשר לכו כמחזיקא
 ליעקב מצרים פרושו אשר בארז ליעקב במצרים: ולפי העתה
 פרושו האמתי אשר היה בארז ואין בורה הפרש בין השמות
 והפעלים: *Versionem collateralem Caloes Calonymi, qui post obi-*
tum Autoris versionem hujus Grammaticæ continuavit, satis
obscurâ transcribere superfedemus, textumq; Abrahami de Balmis
ita vertimus: significat autem (He præfixum) idem, quod הוא אשר
(qui ille, sive qui est) vel אשר הוא (quæ illa, s. quæ est) & in
compositione adhibetur per modum Notaricum (litera He tanquam i-
nitiali integram vocem יהוה repræsentante, conf. Buxt. Lex.
Talm. p. 1379. & Pfeiff. Cr. S.p. 206.) desiciente אשר: Quando enim dicitur
(Eccles. III. 21.) העלה הים למעלה רוח מי רוח האדם
spiritus hominis, qui sursum ascendit) idem est ac si diceretur: רוח מי
יהוה / אשר הוא עולה למעלה (spiritus ejus, qui
est homo, qui est ascendens superius), Et in hoc errorem commi-
ssit R. David Kimchi & Chabib cum eo, dicentes literas He Præterito
(s. verbo) præfixas tantum significare אשר, ut (quando dicitur Gen.
XLVI. 27.) אשר באה ליעקב מצרים, idem est ac si legeretur אשר
באה ליעקב במצרים. Sed secundum meam sententiam hæc est vera ejus expli-
catio: אשר היא באה (quæ ipsa venit) In hoc enim nullum est discri-
men inter Nomina atque Verba. Sed ut nostrum, quamvis levi-
dense, judicium de hoc asserto attexamus, gloriolam tantum, se
novi aliquid dixisse, omni studio captasse, ac sine ulla ratione
Kimchii aliorumque sententiam rejecisse, novamque iterum obru-
dasse videtur. Quare enim in nominibus semper אשר ante היא
vel היה, sive ante הוה subintelligendum sit, hariolus vix divina-
bit: neque etiam operæ pretium est, ut quis de eo adeo sit sollicitus,
cum אשר toties ante nomina repetitum incongruum sal-
tem sensum afferat, explicationem textus difficilem reddat, & re-
apse nihil significet. In verbis etiam ad quid היה vel הוה
toties tam otiose repetendum est, cum אשר jam sufficiat, pro
quo He alternare supra diximus? Sed quid verbis opus est? no-
dum eum in scirpo quærere, quilibet, me tacente cognoscat,
Certe, quanquam Vir ille debita sua laude non sit fraudandus, sæ-
pius tamen eum humani quid passum esse, jam dudum Viri in he-
braa

ram Gutturalem Kametzatam occurrit, habet ( ) æque ac Dem.
Ex. gr. *Mich.* II, 7. וְעַכְשָׁיו בֵּית יַעֲקֹב o qua diceris Domus Jacobi!
Nam ה in voce וְעַכְשָׁיו Vocativum esse, integer contextus aperte
ostendit. (*conf. Michl. Josphif. 151. col. 4.*). Quæ omnia cum tam
certa sint, quam quæ certissima, He Vocativum non aliud esse ab
He Demonstrativo, quivis facile largietur.

§. XIX. Sicuti vero He Vocativum ab He Dem. non dif-
ferre, jam satis probavimus: Sic He Dem. ab He Interrogativo, Ju-
dæis וְהָאֵלֹהִים הָאֵלֶּיךָ; vel admirativo וְהָאֵלֹהִים הָאֵלֶּיךָ dicto, toto qua-
si cœlo distare asserere non veremur. Nam primo differunt qua-
ad significationem, cum He Dem., uti sæpius jam diximus, notiti-
am atque demonstrationem cum Emphasi quadam importet; He
Interrogativum autem nudam interrogationem significet, aut
cum admiratione verba prolata esse indicet, v. gr. i. Reg. XXII, 6,
וְהָאֵלֹהִים הָאֵלֶּיךָ num ibo contra Ramoth Gile ad in bellum? &c. Deinde differunt
quoad situm: He Interrogativum omnibus omnino orationis par-
tibus præponitur, nullo habito respectu, an sint nomina propria,
an pronomina primæ & secundæ personæ, an indeclinabilia &c.
Ex. gr. i. Sam. XIV, 45. וְהָאֵלֹהִים הָאֵלֶּיךָ num Jonathan moriatur? Es.
LXVI, 9. וְהָאֵלֹהִים an ego? Gen. XXVII, 21. וְהָאֵלֶּיךָ an tu? Gen. III, 11.
וְהָאֵלֹהִים an ex? &c. Quæ omnia He Demonstrativum non admit-
tere e jam dictis liquet. Sic He Interr. literis Præformativis aliis
præponitur (v. gr. Hab. III, 8. וְהָאֵלֹהִים הָאֵלֶּיךָ Num in fluvios? &c.)
He Dem. nunquam; quod iisdem postponitur, imo ab illis inter-
dum extruditur. Tandem non levis differentia observari potest
inter He Interr. & Dem. quoad punctationem. He Dem. habet (-)
seqy. Dag. He Interrogativum punctatur ordinarie per ( ) Ex. gr.
Gen. XVII, 17. וְהָאֵלֹהִים num filia? cujus punctationis hanc rationem
reddimus, quia ה Interr. est ultima litera integræ vocis (מֵהַ vel מֵהַ)
hinc etiam præfigendum foret per (:), sed, cum sit Litera Gut-
turalis accipit ( ) compositum, nempe (:). Quando vero ante
literam Gutturalem, vel anteliteram Schevatam (-) habet, ex.
gr. Num. XVI, 14. וְהָאֵלֹהִים an oculos &c. Jud. IX, 2. וְהָאֵלֹהִים an domi-
nari? &c. tum (-) saltem concisum esse scimus. Sic quando an-
te

te præformativam servilem shevatam, imò interdum ante literam
radicalem shevatam (ֿ) habet leqv. Dagesch, ex. gr. Ez. XX,
30. **וַיִּבְרַח אֲנִי** *an in via?* 2. Reg. VI, 32, **אֲנִי אֲנִי** *annon vidisti?* (ֿ)
itidem concisum, & Dagesch illud esse Euphonicum constat
quod literæ shevatæ euphoniæ gratia imprimitur: (**אֲנִי** *an*
bonum esset Lev. X. 19. exceperis, quod alii tanquam singulare ali-
quod accipiunt, alii, refragante Masora, his exhibent punctis
אֲנִי): sed He Dem. semper & ordinarie Dagesch sequens im-
primit literis radicalibus, & nunquam præfixo servili præponi-
tur. Interdum tamen He Interr. ante lit. Gutturalem Kametzta-
tam pro (ֿ), æque ac He Dem. pro (ֿ), euphoniæ gratia (ֿ) accipit.
Ex. gr. Num. XI, 12, **אֲנִי** *num ego?* &c. in quibus locis He In-
terrogativum vel ex contextu, vel ex aliis circumstantiis ab He
Dem. satis dignosci potest. Cum igitur He Interr. ab He Demon-
strativo plane sit diversum, illud extremis, quod ajunt, digitis h. l.
indicasse sufficiat.

§. XX. Jam de quæstione: *an He Dem. interdum He locali &*
quæ valeat? tria nobis sunt facienda verba: Affirmat eam *Cel. Noldius*
in Conc. Part. p. 232. & magna exemplorum caterva illam cor-
roborat: qualia sunt **וְהָעִיר** *in urbem 1. Sam. IX, 17.* **וְהָאֲדָמָה**
in agrum Gen. XXVII, 3. 5. &c. Addit vero statim, alios significationem atq;
valorem He localis non He Demonstrativo tribuere, sed particu-
lam **אֲנִי** subintelligere, ut **וְהָעִיר** idem sit, quod **וְהָעִיר אֲנִי**
idem quod **וְהָעִיר אֲנִי** & sic in cæteris. Nos, ut cum B. Noldio
faciamus, a nobis impetrare non possumus. Videtur Vir ille
longe Celeberrimus, uti alibi passim, sic & hoc loco, tantum de
commoda latina particula cogitasse, & veram He Dem. significa-
tionem non attendisse. Ita enim Clericus de ipso judicat in *Prolo-*
gomeni translationi ejus Libri I. Moysi præmissis Dissertat. 2., inquit:
Persæpe hoc tantum spectavit (B. Autor) quæ nimirum Particula Latina
haud incommode, aut inopportune, pro Hebraica usurpari possit.
Quod Clerici judicium citat & approbat Casp. Neumannus in Genesi
Lingua Sanctæ. Cap. II §. 12. p. 19. Loca igitur a B. Noldio allata
quod attinet, in iis, vel omnino particula **אֲנִי** est subintelligen-
da, vel dicendum est, verba ista, cum quibus hæc nomina constru-

untur, motum ad locum satis clare innuere, ut præpositione non opus sit, cum & Latini non raro Nomina cum Verbis motum ad locum significantibus in Accusativo omiſſa præpositione conjungant.

§. XXI. Unum adhuc dubium diluendum reſtat, *an ſc.* ה *Dem. pro* ל, & *vice verſa pro* ה *alternet?* ה *Dem. pro* ל *alternare, ex Pf. CXXIII. 4.* quidam probare nituntur, ubi dicitur *הַיָּעֲנִי* *ſubſannatio tranquilorum,* & ſtatim in eodem verſu ſequitur *הַיָּעֲנִי הַבְּרִי לְהַיָּעֲנִי* *contemptio ſuperborum.* Hinc ut æqualis in utroque hemiſtichio ditionis Silluki evadat conſtructio, ה in voce *הַיָּעֲנִי* pro ל *uſurpari contendunt.* *Sed in quaſtione eſt hoc, verum ſit, nec ne,* inquit ſæpius jam laudatus *Drufius l. c. p. 25.* Neque nos certi quid afferere audemus: negativa tamen ſententia nobis verifimilior videtur, quandoquidem diverſam & inæqualem conſtructionem in uno eodemque verſu non ſemel deprehendimus. ל *autem pro* ה *alternare, adſtruere conantur ex 2. Reg. VII. 2.* *הַשָּׂרֵשׁ אֲשֶׁר נִמְלָךְ בְּשֵׁעַן עַל־יָדוֹ* *Eques ille, cujus manui Rex innitebatur. it. ex 2. Par. XXIII. 6.* *וְהַמְשִׁירִים לְלוֹיִם* & *ministrantes Levita,* it. ex *Eſdr. X. 14.* *עַד לְדַבֵּר הַזֶּה* *propter hanc rem.* In omnibus illis locis *Ben Melech, f. 81. col. 2 f. 216. col. 4. fol. 208. col. 2.* ה *pro* ה *Dem. ad eſſe dicit; addit tamen fol. 208. col. 2.* *כֵּן דַּעַת* *hanc eſſe ſententiam quorundam tantum interpretum, & ſenſum literalem a nonnullis retineri. Imo fol. 81. col. 2. poſtquam ex mente quorundam Grammaticorum ל *pro* ה *alternare dixerat, eorum ſententiam, qui ל in ſignificatione propria retinent, uberius exponit h. m. וַיֵּשׁ לְפָרְשׁוֹ* *כַּמְשָׁעַן* *כי פירוש אשר למלך רבן עם השליש ולית עם נשען על ידו ומלת אשר עומדת במקום שנים כלומר; השליש אשר למלך אשר נשען על ידו; i. e. ſunt autem, qui voces prouti jacent, accipiunt, quoniam ſenſus (verborum) אשר למלך conſtruitur cum (voce) השליש, non autem cum (vocibus) נשען על ידו. Et vocula אשר bis eſt repetenda hoc modo: Eques, qui Re-**

gi (erat ad manus) qui (Rex) supra manum ejus virebatur. Eadem fere est explicatio Dav. Kimchii, qui in *Comm.* in h. l. in istis verbis esse קצרה ררך, s. locutionem ellipticam fatetur ita exponendam: *Eques, qui Regi (erat) qui manu ipsius fuit suffultus.* Atque hanc posterio rem sententiam priori esse preferendam, neq; facile significationem רך ל propriam deferendam ducimus. In 2. Reg. VII. 2. satis congrua est expositio Kimchi & Ben Melech jam citata: & i. Par. XXIII. 6. B. Schmidius in versione sua ל tanquam notam Dativi accipit, & æque ac Kimchius in loco jam allegato, pronomen רך subintelligit, quando verbum hunc ita reddit: *Ne autem ingreditor (quisquam) domum Jehovæ, nisi sacerdotes & ministrantes, qui LEVITIS;* ut sensus sit, Levitas non solum, sed eos etiam, qui Levitis opem & subsidium ferebant, Domum Jehovæ ingredi potuisse. Quocum consentit versio Judæo-Germanica, quæ Amst. Ann. 439. f. 1679. prodiit. Ea enim locum hunc ita vertit: *Und es sol femer kommen in Gottes Hauß/denn nur die (כררי) und die Diener der (כררי).* Denique nec *Esd. X. 14.* ל pro ה alternare, satis probat; quidni enim verba hujus loci ita vertere liceret? donec avertatur æstus iræ DEI nostri, *etiam propter hanc rem:* ita ut רך alia populi I-fraëlitici peccata indicet, & ל significationem suam propter retineat.

§. XXII. Tandem, exclusio He Demonstrativi sicco pede non est prætereunda: Nempe quando una ex his literis כרב voci est præfigenda, cui He Dem. præpositum apparet, He illud communiter exulare cogitur. Si quæris: quare He Dem. aliteris כרב extrudatur? tribus respondeo verbis: *ad accelerandam pronunciationem;* vel, ut Kimchius loquitur מפני כרב וקריאתו propter gravitatem & difficultatem lectionis. Quemadmodum enim Germani articulum der/die/das/ sæpius omitunt, si quando cum celeritate aliquid proferre gestiunt; ex. gr. dicunt im Himmel, pro in dem-Himmel &c. Sic & hebrai celeritatis, & facilitatis studio, cui sunt apprime dediti, ה Dem. post כרב quasi negligunt, & in lectione ac scriptiōne non attendunt, ex. gr. pro כרב דיקרי dicunt כרב. De eo tamen sunt folli-

ci-

citi, ne η Dem. totum pereat; hinc litera כּלּב retinent pun-
 ctum quodvis η Demonstrat. vi exclusi, ut indicium literæ ab-
 jectæ η addit, & vocalis א η tanquam legatus & vicarius post
 Domini sui discessum cum ejus potestate remaneat. Vocali igitur
 η Demonstrativi relicta, est ac si η ipsum non periisset.
 Quamcunque enim notionem exhibuit η Dem., eandem quo-
 que vocalis ejus importat. Sed diximus literas כּלּב quodvis
 η Dem. punctum accipere. Ordinarium ejus punctum (-)
 sq. Dag a literis כּלּב retineri, vidimus jam in בּשּׁמִיכּב , cui
 ex innumero fere exemplorum numero addi possunt. $\text{כּמּרּבּרּ$
 לּמּשּׁפּט Sic extraordinaria quoque η Dem. puncta litera כּלּב
 accipiunt, & quidem tum ( ) Ex. gr. $\text{כּעּרּ$; tum ( ) Ex gr. $\text{כּעּרּ$
 Quamcunque ergo ex his vocalem litera כּלּב accipiant, sive (-)
 sequ. Dag., sive ( ) sive ( ), ne Dem. ejusque valorem inclusum
 habent. De his vero locis, $\text{בּרּרּרּרּרּרּרּ$ in *astu* Exod. XI, 8.
 $\text{לּחּרּשּׁי$ & *menses suos*. Ez. XLVII, 12. (*pro quo in Concord.*
Buxi. & in Alberti Porta Lingv. S. minus recte legitur לּחּרּשּׁי)
 vide *Wasmutb. Hebr. Rest. Reg. XIX. Membr. VIII. p. 58.* & hunc
 assensum mereatur, nec ne, ipsemet expende. Nos obser-
 vamus tantum η Dem. non semper post literas כּלּב excludi. Id quod
 jam dudum D. Jac. Wellerus a Moladorff in *spicilio Quæstionum E-*
brao-Syrarum a M. Jo. Wilb. Hilligero publica luci restituo. Spicil. II. titi,
quæst. IV. contra Bellarminum notavit, ubi octo exempla adducit,
 in quibus η Dem. post lit. כּלּב est retentum. Octonarium vero
 numerum ad vicenarium usque adauxit stupenda nunquam satis
 laudandi B. Wasmutbi diligentia, qui & loca illa enumeravit in *Hebr.*
Rest. l. c. p. 58. Quibus omnibus a nonnullis adhuc accensetur Pl.
 XV, 4. בּשּׁבּע לּחּרּע . Equidem quamplurimi לּחּרּע esse Infini-
 tivum Hiphil defendunt, vertuntque: *juravit ad male faciendum* (si-
 bi ipsi scilicet, jejunando). Sed alii לּחּרּע ad nomen absol. רּע
 referunt, quod cum η Dem. est לּחּרּע ; dein (-) furtivum ad præce-
 dentem literam rejici, & vocalem ( ) extrudi dicunt (*justa Wasmutb.*
Reg. II. M. I, 3. p. 7.) retento η Demonstrativo post η , ut jam iste
 horum verborum sensus emergat: *Jurat Socio.* (*confer. B. Geier.*
Comm. in Ps. fol. 202.)

§. XXIII.

§. XXIII. Non solum autem excluditur ׀ Dem. a
 literis ׀׀, sed & sæpius per *Ellipsin* omittitur, de qua jam
 jam plura dicemus, si modo observationes quasdam mafore-
 ticas præmiserimus, quarum *prima* est, quater decies vocalem
 ׀ Demonstrativi adesse, ipso ׀ non comparente. Ex. gr.
 ׀׀׀ Thren. I. 18. conf. 1. Sam. XIV. 32. 2. Sam.
 XXIII. 9. 1. Reg. IV. 7. VII. 20. XV. 18. 2. Reg. XI. 20.
 XV. 25. Eccl. XXXII. 15. Jer. X. 13. XVII. 19. XL 3. LII. 33.
 Ez. XVIII. 20. *Secunda.* Ter ׀ Demonstr. præcedenti voci
 esse annexum, ab ipsa rursus arcessendum, v. gr. ׀׀׀׀׀׀
 ׀׀׀׀׀ 2. Sam. V. 2. conf., Ez. XLII. 9. Job. XXXVIII. 12.
Tertia. Decies ׀ Demonstr. voci esse præfixum absque vocali,
 v. gr. ׀׀׀׀׀׀׀ Eccl. X. 20. conf. 1. Sam. XXVI. 22. 1. Reg.
 XXI. 8. 2. Reg. VII. 12. XIV 7. Eccl. XXIX. 11. Jer. XXXIIX.
 11. & LII. 20. Eccl. VI. 10. & X. 3. Quid de his atque simi-
 libus notis Masorethicis habendum sit, prolixius quidem ex-
 ponere possemus, si in campum hunc late patentem exspati-
 ri jam nobis animus esset. Ut tamen aliquid dixisse videamur,
 non equidem in *Cel. Danzii* sententiam inquiremus, qui hac
 hypothesi, *vocalium hodie extantium figuras ab iisdem Autoribus,*
qui Scriptura S. exhibuerunt literas, non fuisse additas, insistentis,
Ketibb tantum recipit tanquam divinitus inspiratum; Keri vero
inventum esse mere humanum contendit, (vid. Ejus Literat.
Hebr. Chald. § 6. Obs. 1. p. 56. sqq. & obs. 5. p. 67.): provocamus
saltem ad Matthæi Hilleri Libr. de arcano Ketibb & Keri. p. 291.
seq. p. 142. & p. 294. sq., cujus sententiam tanti æstimavit *B. Wa-*
genheilii, ut firmiter fuerit persuasus, illam non sine aliquo divi-
 no afflatu ei in mentem venisse. Et sane mirandum est, quod
 tanta facilitate nodos Gordios dissolverit, aliis eosdem vel
 magis magisque implicantibus, vel Alexandri gladio plane dis-
 secantibus. Vid. quæ *B. D. Pfeifferus* annotavit in *Crit. Sacr. Cap.*
VI. Sect. II. quest. V. p. 199. Sed ut nos ad *Ellipsin* ׀ Dem. revertamur,
 animadvertimus jam, ׀ Dem. vocibus more solito præfigen-
 dum interdum abesse, & quidem non solum, quando articulum
 vel definitum, vel indefinitum significat, sed etiam, quando

Em-

Emphasin egregiam in se continet: non solum quando pro
 שר alternat, sed etiam, quando Nomen in Vocativo est
 exponendum. Ut unicum de singulis exemplum subiciamus, o-
 mittitur ה Dem. ARTICULUM DEFINITUM DESIGNANS
 Pf. LVII. ה. עַרְשֵׁי עַל עֵמֶד קִירָה quia gratia
 tua ad coelum usque magna est. Cum alias semper fere
 dicatur עַרְשֵׁי ה. ARTICULUM INDEFINITUM
 DENOTANS, Deut. IV. 33. הֲשִׁמַע עִם קוֹלִי
 הֲאִישׁ אֶדְוָה אֲנִי an audivit populus (aliquis) vocem DEI lo-
 quentis. EMPHASIN INVOLVENS, Es. XI, 5. כִּי-יִלֵּךְ
 בְּנֵי יִלְדָה לְבֵן בֵּן לְנֵי לְנֵי Nam puer natus est nobis, filius datus est
 nobis. Pro ילד enim omnino maxima cum Emphasi dicen-
 dum foret ילד, cum hic ejusmodi puer intelligatur, cujus-
 modi unicus tantum est in coelo, & in terra: Et vero multi vi-
 liores pueri hoc titulo insigniantur; Sic v.g. Imael ילד dicitur
 Gen XXI, 4. 5. 16. &c. PRO שר ALTERNANS: Cant. III.
 6. מִי זָאת עֹלֶת הַמִּדְבָּר. qua (est) illa, quae ascendit ex deserto? ubi
 pro עלה legendum foret הַעֹלֶה, uti Eccles. III, 21. Et tandem
 VOCATIVUM EXPRIMENS. Jer. X, 7. מִי לֹא יִרְאֶה מֶלֶךְ תְּבוֹרָה
 quia non timbit te, & Rex Gentium, ubi itidem pro מלך adesse
 deberet ילד, quo nomine Ahasverus compellatur Esth. VII, 3.
 At quamvis in his aliisque locis ה Dem. regulariter vocibus
 praefigendum, per Ellipsin excludatur; tamen in expositione
 textus non est excludendum, aut praetermittendum, sed pro
 diversitate circumstantiarum textus, quarum ratio merito ha-
 benda, diversimode est exprimendum.
 §. XXIV. Ultima jam quaestio aequa mentis trutina per-
 pendenda esto: an ה Dem. pleonastice redundet? Sunt nonnulli,
 qui affirmativam sententiam suam faciunt; sunt & alii, qui neg-
 ativam assereremalunt. Illi ad varia provocant exempla,
 & ה Dem. pleonastice positum esse contendunt Lev. XVIII. 5.
 אִישׁ יַעֲשֶׂה אִתּוֹ אֶת-כָּל-הָאֲשֵׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ
 Quis fecerit, ea homo: & Deut.
 VIII. 5. Quod non solo pane-
 vi.

גַּלְיָהוּ תְלוּיִים בַּחֲזוֹן *i. e.* Non est in Lege (addo in tota
 Scriptura) vel unica litera, a qua non magni dependeant montes.
 Num igitur דֵּם Dem. toties plane otiose, & sine omni usu ad-
 esset? Cæterum materiam hanc de Pleonasmis, an dentur in
 sacris literis? prolixè & eleganter pertractavit *M. Herm. Chri-
 stoph. Engelken* in duabus jam disputationibus Rostochii 1703.
 & 704. habitis, quæ hac de re non sine fructu legentur.

§ XXV. Atque hæc de דֵּם Dem. in præsentiarum, dixisse suffi-
 ciant, cum temporis chartæque ratio habenda plura adjicere
 prohibeat. Quod si forsan quædam minus accurate dicta
 sunt, nec satis ponderata, veniam a Ben. Lect. facile nos im-
 petraturus confidimus, qui in omnibus adhuc doctorum in-
 formationem expetimus, & ab eorum ore pendere ex animo
 optamus. Interim cum homo natus sit לעֲבוֹד *ad laborem* (*Hiob.*
V, 8.), vel, ut Judæi ex singulis hujus vocabuli literis per ראשי
 תיבות hæc formant voces, ללמוד על מנת ללמד *ad discen-
 dum docendi causa.* idem & nobis dictum fuisse credimus, præ-
 fertim cum *R. Ismael* in אבות פרקי *f. capitulis Patrum* דֵּם
 הלמוד על מנת ללמד מפסיקין בידו: *Qui cum in finem discit, ut alios doceat, in ejus manum
 sufficienter traditur, & ad discendum & ad docendum:* vel ut *Cel-
 Leusdenius* in not. ad h. l. ultima verba explicavit: *Deus am-
 plissimam vel discendi, vel bene agendi occasionem illi concedet.* (con-
 ferri etiam possunt *Fagius & Lehmannus* in not. ad h. l.) Qua
 spe etiam freti, ad alia, eaque graviora, si Deus vitam vires-
 que concefferit, nos pedetentim accingemus. Quemadmo-
 dum vero verbis Davidis summi Numinis auxilium ab initio
 præsentis operi imploravimus; Sic & pro ejus gratia largiter
 nobis præstita debitas perfolventes gratias, cum Davide inge-
 ninamus:

בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם
 וְאָמַר כָּל הָעָם אָמֵן
 הָלְלוּ יְהוָה:

❁❁❁:❁❁❁ ❁❁❁❁❁❁

Be 3112.

f

ULB Halle

3

003 772 187

f

St.

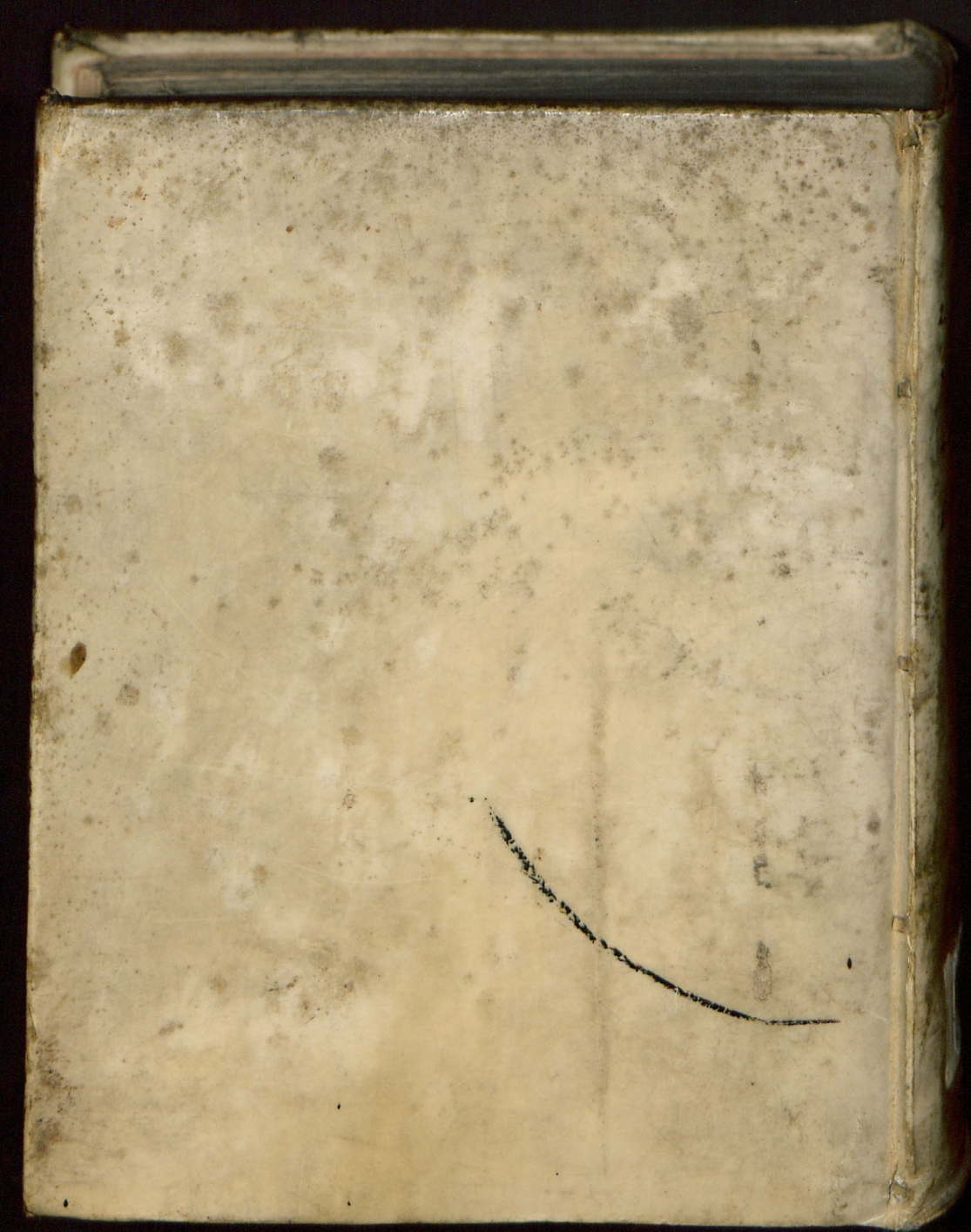
v. 18

W. 18

Rehe -

בש הקבר
הה הידיעה
Sive

HE DEMONSTRATIVUM

SUMMI NUMINIS AUSPICIO, ET BENEVOLO
SUPERIORUM INDULTU,
IN ACADEMIA LIPSIENSI
SCIENTIFICE DEMONSTRABUNT

PRÆSES
M. CHRISTIANUS Münden/
FEMARA-HOLSATUS,
&
RESPONDENS
CONRADUS JULIUS FRIDERICI,

Elystrowerdensis Misnicus, Philosoph. Baccal.
d. 24. Febr. AN. 1706
H. L. Q. C.

LIPSIÆ,
LITERIS BRANDENBURGERIANIS.